

W ostatnim rozdziale swojej pracy Libor Pavera odwołuje się do romantyzmu. Analizuje twórczość wybitnego poety czeskiego tego okresu, Karla Hynka Máchy, wyodrębniając w niej elementy epok minionych, w szczególności zaś baroku. Dochodzi do wniosku, że barok jest obecny we wszystkich późniejszych epokach. Swoje stwierdzenie wspiera uwagami F. X. Šaldy zawartymi w pracy *O literárním baroku cizím i domácím* (1987), który również wykazał ciągłą żywotność baroku w literaturze czeskiej doby romantycznej, w czasach neoromantyzmu i surrealizmu.

Zaletą pracy jest także obszerna literatura przedmiotu oraz dodatek z ilustracjami i indeks imienny. Zwłaszcza aneks z ilustracjami daje możliwość wykorzystania omawianej pracy również w dydaktyce uniwersyteckiej.

Praca Libora Pavery przedstawia rzetelną analizę wybranych dzieł czeskich pisarzy czterech epok: renesansu, baroku, odrodzenia narodowego i romantyzmu. Autor jednoznacznie wykazuje ich wysoki walor artystyczny, dzięki czemu poddaje w wątpliwość niektóre dotychczasowe analizy literaturoznawców czeskich. Dokonuje rewizji wielu opinii na temat czeskiej literatury narodowej i regionalnej. To – oprócz rzeczowej analizy utworów literackich – trzeba uznać za największe osiągnięcie omawianej pracy.

Anna Zura

Jaroslav Bartošek, *Úvod do studia žurnalistiky. Studijní texty pro distanční studium, Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, Olomouc 2001, s. 158.*

Publikacja ma charakter skryptu i jest przeznaczona dla studentów dziennikarstwa studium zaocznego. Jest to drugie wydanie (poprawione i rozszerzone) publikacji o tej samej nazwie, która ukazała się w 1997 r. również nakładem wydawnictwa Uniwersytetu w Ołomuńcu (por. Bartošek 1997). Ze względu na szybki rozwój dziennikarstwa jest to cenne przedsięwzięcie, ponieważ zawiera uaktualnione informacje.

W stosunku do wydania pierwszego obserwujemy następujące zasadnicze zmiany:

- 1) po każdym rozdziale znajduje się bibliografia podstawowej literatury z danego tematu,
- 2) bibliografia została poszerzona o nowsze pozycje z dziedziny dziennikarstwa i publicystyki,
- 3) pozycje nowe są również omawiane w tekście,

- 4) z publikacji zostały wyłączone rozdziały: *Zpravodajství, Publicistika i Žurnalistické titulky*, które stanowią odrębną całość wydaną pt. *Zpravodajství a publicistika. Studijní texty pro distanční studium* (Bartošek 2001),
- 5) Autor przyjął również nową zasadę wytłuszczania w tekście odwołań do podstawowej literatury (np. „Hesla novinářů a žurnalistika vykládá **Osvaldová**, s. 51”, „Proto některá masmédia zásadně nepublikují informace bez uvedení jejich zdroje; **Mencher 339–341**”).

Omawiana publikacja składa się z 15 rozdziałów, w których Autor zajmuje się następującymi zagadnieniami:

- 1) wyjaśnia pojęcia *dziennikarstwo* (*žurnalistika*) i pojęcia pokrewne, np. *komunikacja masowa* (*masová komunikace*), *odbiorca* (*veřejnost*) (s. 5–11);
- 2) podaje krótki rys historyczny dziennikarstwa od początków po stan współczesny (s. 12–25);
- 3) omawia typy dziennikarstwa i masmediów, np.: *dziennikarstwo autorytarne* (*autoritářská žurnalistika*), *komercyjne* (*komerční*), *liberalne* (*liberální*) itd. (s. 26–36);
- 4) opisuje parametry techniczne pozycji prasowych, np. *format* (*rozměr*), *kolumnę* (*sloupec*), *ilustracje* (*ilustrace*) (s. 37–42);
- 5) omawia rolę mediów elektronicznych (radia i telewizji) oraz multimediów (np. internet, CD-ROM, DVD) we współczesnym świecie (s. 43–49);
- 6) wyjaśniając problemy związane z zawodem dziennikarza, przytacza fragmenty dokumentów traktujących np. o definicji pojęcia *dziennikarz*, wymogach zawodowych wobec dziennikarza itp. (s. 50–60);
- 7) wymienia i charakteryzuje organizacje dziennikarskie: czeski Syndikát novinářů ČR, wiele międzynarodowych, np. International Federation of Journalists, Freedom Forum, International Communications Forum oraz organizacje związane z dziennikarstwem, np. Unie vydavatelů denního tisku, Asociace reklamních agentur itd. (s. 61–68);
- 8) dokonuje zwięzłego opisu gatunków dziennikarskich, np. *informacyjne* (*zpravodajské*), *publicystyczne* (*publicistické*), *rozrywkowe* (*zábavní*) oraz wspomina o specyficznych czynnikach, które mają wpływ na język informacji dziennikarskich (s. 69–77), np.:
 - a) tzw. presja zawodu (*tlak profese*) (brak tzw. komfortu psychicznego w tym zawodzie wynika m.in. z niezwykle ograniczonego czasu przeznaczanego na przygotowanie informacji),
 - b) sytuacja językowa (współczesne rozchwywanie normy czeskiego języka literackiego oraz zjawisko internacjonalizacji powoduje, że „Často je slyšet názor, ať si každý píše či mluví, jak chce; podle toho, jak píše či mluví, bude ovšem profesně i společensky zařazen i autor i jeho noviny; časopis či stanice” (s. 75);

- 9) wśród źródeł informacji dziennikarskich wymienia m.in.: *źródła własne (vlastní), pośrednie (zprostředkované)*, np. *opinia publiczna (veřejné mínění), agencje informacyjne (zpravodajské agentury)* itp. (s. 78–83);
- 10) omawia funkcje i rodzaje reklamy ukazujące się w masmediach (s. 84–89);
- 11) zajmuje się dziennikarstwem rozrywkowym i wymienia trzy typy zabawy, jaką oferują masmedia: *zabawa na wysokim poziomie (ušlechtilá), nieszkodliwa (neškodná)* i *prymitywna (pokleslá)* (s. 90–99);
- 12) charakteryzuje grupy odbiorców tekstów (programów) dziennikarskich: *grupa elitarna (elitní), masowa (masová), wyspecjalizowana (specializovaná)* i *interaktywna (interaktivní)*; przytacza także statystykę poczytności czeskich dzienników (pierwsze miejsce zajmuje „Mladá fronta Dnes”) oraz zestawienie prestiżowych dzienników światowych za lata 1993 i 1996 (s. 100–108);
- 13) porusza zagadnienie podstaw prawnych i etycznych zawodu dziennikarza a jako egzemplifikację rozważań przytacza obszernie fragmenty prawa prasowego Republiki Czeskiej, *Etycznego Kodeksu Dziennikarza (Etický kodex novináře)* opracowanego przez Syndikat novinářů České republiky oraz *Zasad emisji programů BBC* (s. 109–141);
- 14) omawia dwa aspekty dziennikarstwa jako na gałęzi przemysłu (s. 142–149):
- a) masmedia jako źródło dochodów samo dla siebie (stacje komercyjne więk szość dochodów posiadają z emisji reklam i ogłoszeń, także swoich sponsorów),
 - b) masmedia jako źródło dochodów dla różnych agencji, które dla ich potrzeb prowadzą szereg badań socjologicznych, marketingowych itp.;
- 15) wyjaśnia specyfikę humoru dziennikarskiego (s. 149–154), który zawsze służy ku rozbawieniu, ale także daje poczucie spokoju („Poznáte, že všechny průšvihy, které vás potkají, už se staly, a že některé jsou daleko horší než ty vaše”).

Zaletą omawianej publikacji jest to, że Autor odwołuje się nie tylko do literatury czeskiej, ale także dostępnej literatury obcojęzycznej, głównie niemieckiej i angielskiej, przytaczając dla porównania np. definicje dziennikarstwa (por. rozdział *Žurnalistika a příbuzné pojmy*, s. 5) lub fragmenty dokumentu Niemieckiego Związku Dziennikarzy (por. rozdział *Novinári a související profese*, s. 57–60). Szkoda jednak, że bibliografia, znajdująca się po każdym rozdziale zawiera tylko podstawowe pozycje, nie obejmuje natomiast tych – zdaniem Autora – mniej ważnych, do których odwołuje się w tekście.

Ze względu na przystępny język i zwięzłą formę skrypt może służyć nie tylko studentom zaocznego kierunku dziennikarskiego, do których jest adresowany, ale także osobom zainteresowanym tą dziedziną, pragnącym w szybki sposób zapoznać się z podstawowymi pojęciami i zagadnieniami dziennikarstwa.

Grażyna Balowska

Literatura

Bartošek J., 1997, *Žurnalistika. Úvod do studia*, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Olomouc.

Bartošek J., 2001, *Zpravodajství a publicistika. Studijní texty pro distanční studium*, Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, Olomouc.